

Vývoj cien

Autor referátu: fetamin

Rast cenovej hladiny sa v roku 1998 v porovnaní s rokom 1997 mierne spomalil. Medziročná miera inflácie, meraná indexom spotrebiteľských cien, dosiahla k decembru 1998 hodnotu 5,6 %, čím sa naplnil predpoklad pôvodného menového programu NBS na rok 1998 (5,6 %-5,9 % ku koncu roka). Priemerná ročná miera inflácie za rok 1998 bola 6,7 %. Zníženie medziročného tempa rastu spotrebiteľských cien v roku 1998 v porovnaní s predchádzajúcim rokom bolo výsledkom spomalenia procesu cenových deregulácií a nízkej miery "dovezenej" inflácie zo zahraničia. Nízky rast cien domácich regulovaných komodít a služieb, spolu s klesajúcimi cenami surovín a potravín na svetových trhoch, viedli k tlmeniu cien výrobných vstupov a potlačeniu nákladovej inflácie. Priaznivý vplyv na pokles rastu spotrebiteľských cien malo aj postupné znižovanie sadzby dovoznej prirážky a relatívne

stabilný výmenný kurz slovenskej koruny v prvej polovici roka. V druhej polovici roka však narastali preddevalvačné a inflačné očakávania v súvislosti s prehlbujúcou sa vonkajšou nerovnováhou ekonomiky a blížiacimi sa parlamentnými voľbami. Zvýšenie spotrebiteľského dopytu vplyvom devalvačných očakávania a následné znehodnotenie meny po zrušení režimu pevného výmenného kurzu slovenskej koruny 1. októbra 1998 spôsobili zrýchlenie cenového rastu v septembri a októbri. V závere roka sa inflácia udržala na pomerne nízkej úrovni. Oplyvnil to najmä vývoj spotrebiteľských cien v novembri a decembri, ktorý znamenal výraznejší pokles tak oproti októbri, ako aj v porovnaní s rovnakým obdobím roka 1997.

Ceny v obchodovateľnom a neobchodovateľnom sektore

Podľa sektorovej dekompozície spotrebného koša, miera inflácie v neobchodovateľnom sektore (6,5) naďalej prevažovala mieru inflácie v obchodovateľnom sektore (5,2 %). Rozdiel v sektorových mierach inflácie (tzv. duálna inflácia) pretrvával napriek tomu, že neobchodovateľný sektor zaznamenal v roku 1998 výraznejší pokles medziročnej miery inflácie (o 1,7 percentuálneho bodu) ako obchodovateľný sektor (o 0,3 percentuálneho bodu).

Ceny potravín

Ceny potravín (bez nealkoholických nápojov) zaznamenali na medziročnej báze takmer rovnaké zvýšenie ako v predchádzajúcom roku. Medzimesačne sa vývoj cien potravín v roku 1998 líšil od predchádzajúcich rokov najmä v druhom štvrtroku 1998, keď sa zrýchlil cenový rast v tomto sektore. Okrem sezónnych vplyvov to bol aj dôsledok uplatnenia minimálnej garantovanej ceny cukru, platenej výrobcovi, od apríla 1998. V druhej polovici roka (podobne ako v predchádzajúcich rokoch) však ceny potravín tlmili rast celkovej hladiny spotrebiteľských cien.

Ceny ostatných obchodovateľných tovarov

V porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka sa tempo rastu cien ostatných obchodovateľných tovarov v prvých troch štvrtrokoch 1998 znížilo o 0,3 percentuálneho bodu. Toto zníženie bolo výsledkom nízkej miery inflácie v krajinách našich hlavných obchodných partnerov, relatívne stabilného výmenného kurzu slovenskej koruny, ako aj postupného znižovania sadzby dovoznej prirážky (zo 7 % na 5 % k 1. januáru 1998, z 5 % na 3 % k 1. aprílu 1998 a zrušená k 1. októbru 1998). Na začiatku posledného štvrtroka sa cenový rast v sektore zrýchlil. Bolo to spôsobené najmä zvýšením spotrebiteľského dopytu v dôsledku preddevalvačných a inflačných očakávaní, ktoré vrcholili koncom septembra a začiatkom októbra. Znehodnotenie meny po zrušení režimu pevného výmenného kurzu 1. októbra 1998 ďalej prispievalo k zrýchleniu cenového rastu v sektore. Zrýchlenie tempa rastu cien ostatných obchodovateľných tovarov v októbri 1998 však bolo porovnateľné s rovnakým obdobím medziročná zmena v % predchádzajúceho roka, keď sa prejavili cenové dôsledky zavedenia dovoznej prirážky v júli 1997. Na medziročnej báze sa preto miera inflácie ostatných obchodovateľných tovarov v októbri zvýšila len mierne. Vplyvom zníženia spotrebiteľského dopytu a ustálenia výmenného kurzu koruny v závere roka, naopak, ďalej pokračoval trend poklesu týchto cien.

Regulované ceny

Služby a komodity, ktorých ceny boli v roku 1998 regulované, zaznamenali k decembru 1998 medziročne zvýšenie cien v priemere o 6,3 %, čo bolo o 1,7 percentuálneho bodu menej ako v predchádzajúcom roku. Príspevok sektora regulovaných cien k úhrnnej medziročnej miere inflácie v roku 1998 poklesol v porovnaní s rokom 1997 o 0,28 percentuálneho bodu. V porovnaní s ostatnými sektormi spotrebného koša domácností prispeli regulované ceny najväčšou mierou k zníženiu tempa rastu spotrebiteľských cien v uplynulom roku. Okrem krátkodobého priaznivého vplyvu na pokles inflácie, má však spomalenie cenových deregulácií nepriaznivé dôsledky na fungovanie reálnej ekonomiky, ako aj na budúci vývoj inflácie. Spomalenie tempa rastu regulovaných cien v porovnaní s neregulovanými mení ich relatívne ceny a tým narúša efektívnosť alokácie zdrojov. Odkladanie primeraného zvyšovania regulovaných cien spôsobuje tiež pokles ziskovosti alebo zvýšenie straty výrobcov. Následné zníženie daňových odvodov, či tlak na zvýšenie dotácií, spôsobujú prehlbovanie deficitu štátneho rozpočtu s nepriaznivým dopadom na vývoj cenovej hladiny. V neposlednom rade odkladanie cenových deregulácií zvyšuje inflačné očakávania ekonomických subjektov a pôsobí tak proti

znižovaniu "jadra"inflácie.

Ceny trhových služieb

Napriek poklesu o 1,75 percentuálneho bodu dosiahli ceny trhových služieb opäť najvyššie tempo rastu medzi sledovanými sektormi (medziročne o 6,6 %).Štrukturálne príčiny vyššieho tempa rastu cien služieb v porovnaní s (obchodovateľnými)tovarmi možno rozdeliť na dopytové,ponukové a také,ktoré vyplývajú z charakteristík trhu v sektoroch.Dopytové príčiny vyššej miery inflácie služieb majú pôvod vo vyššej dôchodkovej elasticite služieb v porovnaní s dôchodkovou elasticitou výrobkov. Rast príjmov súvisiaci s rastom ekonomiky má za následok relatívne väčšie zvýšenie dopytu po službách v porovnaní s dopytom po tovaroch, čím vzniká väčší tlak na rast cien v sektore služieb.Ponukové príčiny vyplývajú z rozdielných produktívít práce.Pretože v odvetví služieb sú štrukturálne menšie možnosti na zvyšovanie produktivity,celoplošný rast miezd tu spôsobuje väčší tlak na rast nákladov a cien než v sektore obchodovateľných tovarov.Podstatná príčina štrukturálne vyššieho tempa rastu cien služieb tkvie tiež v trhových podmienkach v sektore, charakterizovaných absenciou zahraničnej konkurencie a nízkou mierou domácej konkurencie.Slabý konkurenčný tlak dovoľuje poskytovateľom trhových služieb premietnuť zvýšenie nákladov do predajných cien vo väčšej miere než výrobcom v obchodovateľnom sektore,ktorý je vystavený zahraničnej konkurencii.Zblíženie mier inflácie v sektore trhových služieb a sektore obchodovateľných tovarov v uplynulom roku možno pripísať najmä nižšiemu tlaku zo strany regulovaných cien na rast nákladov poskytovateľov trhových služieb a tiež relatívnemu poklesu dopytu po službách v dôsledku spomalenia rastu ekonomiky.